

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Філологічний факультет

Кафедра філософії та культурології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан філологічного факультету

 /проф. Борис БУНЧУК/

“12” *серпня* 20 24 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

ВСТУП ДО БОГОСЛОВСЬКИХ НАУК

обов'язкова

Освітньо-професійна програма «Богослов'я»

Спеціальність 041 Богослов'я

Галузь знань 04 Богослов'я

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

філологічний факультет

Мова навчання українська

Чернівці 2024 рік

Робоча програма навчальної дисципліни Вступ до богословських наук складена відповідно до освітньо-професійної програми «Богослов'я», спеціальності 041 Богослов'я, першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Протокол № 4 від «24» квітня 2023 р.).

Розробник: **Луцан Ігор Васильович**, кандидат історичних наук, асистент кафедри філософії та культурології

Викладач: **Луцан Ігор Васильович**, кандидат історичних наук, асистент кафедри філософії та культурології

Погоджено з гарантом ОП і затверджено на засіданні кафедри філософії та культурології

Протокол № 1 від «12» серпня 2024 року

Завідувач кафедри філософії та культурології

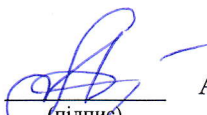

(підпис)

Ольга РУПТАШ

Схвалено методичною радою філологічного факультету

Протокол № 1 від «12» серпня 2024 року

Голова методичної ради філологічного факультету

(підпис)

Алла АНТОФІЙЧУК

1. Пояснювальна записка

Навчальна дисципліна „Вступ до богословських наук” є обов’язковою із циклу загальної підготовки для студентів спеціальності „Богослов’я”. Основна увага під час її вивчення буде приділена вступним здобуткам богословської науки та систематизованого матеріалу в контексті вивчення основ православного віровчення. Ця дисципліна спирається на головне джерело богослов’я – Святе Писання та Священне Передання і є дотичною до вивчення курсів „Ісагогіка, герменевтика та екзегетика Старого Завіту”, „Ісагогіка, герменевтика та екзегетика Нового Завіту”, „Догматичне богослов’я”, „Православний богослужбовий устав”, „Літургіка”.

Мета навчальної дисципліни – на основі всебічного ознайомлення із загальними та спеціальними церковними джерелами і найновішими здобутками богословської науки надати студентам необхідного, конкретно зорієнтованого, систематизованого матеріалу в контексті вивчення основ православного віровчення, що у свою чергу формує духовні цінності студента та релігійний світогляд особистості, а також розкрити основні структурні елементи та ідейно-тематичні особливості дисципліни.

Завдання вивчення навчальної дисципліни:

розкрити місце, дисциплінарну специфіку та мету курсу «Вступ до богословських наук» у системі програмного забезпечення та структурі богословської предметності;
дати необхідний мінімум компетенцій у контексті вивчення дисципліни як важливої складової богословських знань та духовно-моральних цінностей студента-теолога;
вказати на структурну специфіку дисципліни, методологічне підґрунтя та її змістовне наповнення;
виробити вміння аналізувати і здатність критично працювати з богословськими джерелами та літературою;
здатність окреслити та орієнтуватися в постулатах християнської віри;
висвітлити і обґрунтувати ключові розділи фундаментального (теоретичного) богослов’я;
поетапно розкрити тематичні блоки курсу, орієнтуючи увагу до засвоєння таких питань: а) поняття про віру, її значення та необхідність б) про природне та надприродне Одкровення, в) про Священне Передання і Писання, г) загальне поняття про Вселенські собори, д) Нікейсько-Царгородський Символ віри, е) поняття про таїнства, є) Заповіді блаженства, ж) поняття про молитву, Господню молитву, з) про Закон Божий і заповіді;
заучування напам’ять вибраних біблійних цитат до кожної з розглянутих тем дисципліни;
сформувати навички практичного поєднання засвоєних основ християнського віровчення з текстом (цитатами) Священного Писання.

2. Результати навчання.

Відповідно до освітньо-професійної програми «Богослов’я» підготовки здобувачів за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти (галузь знань 04 Богослов’я, спеціальність 041 Богослов’я вивчення дисципліни „Вступ до богословських наук” сприяє формуванню таких компетентностей та програмних результатів навчання.

Інтегральна компетентність.

Здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі в галузі богослов’я.

Загальні компетентності (ЗК).

ЗК 03. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 05. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 06. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 07. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.

ЗК 08. Здатність працювати автономно.

ЗК 09. Здатність працювати в команді.

Спеціальні (фахові компетентності).

СК 01. Здатність здійснювати аналіз текстів Святого Письма, священних текстів та богословської літератури із застосуванням методів богослов'я та інших наук.

СК 02. Здатність визначати взаємодії та взаємозв'язки між богословськими традиціями, оцінювати суспільну і культурну роль богослов'я в історичному та сучасному контекстах.

СК 03. Здатність аналізувати й характеризувати усталені та нові богословські традиції, богослужбові та релігійноправові практики.

СК 04. Здатність осмислювати актуальні проблеми в галузі богослов'я та визначати шляхи їх розв'язання.

СК 05. Здатність застосовувати богословські знання в професійній діяльності та суспільному житті відповідно до віроповчальних та морально-етичних засад і принципів.

СК 06. Здатність розпочинати і проводити діалог із виразниками різних богословських традицій та представниками суспільства.

СК 07. Здатність вести просвітницьку діяльність в галузі богослов'я.

СК 10. Здатність застосовувати богословські знання та навички в практичній богослужбовій і позабогослужбовій діяльності.

Програмні результати навчання.

ПРН 3. Набути навичок осмислення богословських питань у контексті викликів сучасності.

ПРН 4. Аналізувати інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, інтерпретувати, впорядковувати, класифікувати й систематизувати інформацію.

ПРН 6. Мати концептуальні знання гуманітарних та соціальних наук, необхідні для критичного осмислення теорій, принципів, методів і понять у сфері богослов'я.

ПРН 7. Аналізувати історію виникнення, основні етапи формування, структуру та принципи тлумачення Святого Письма та інших священних текстів в історичному, соціальному, філологічному, канонічному і культурному контекстах.

ПРН 8. Розуміти взаємозв'язки богословських традицій та їх роль в історичному і сучасному контексті.

ПРН 9. Розуміти специфіку усталених та нових богослужбових (літургійних), духовних (молитовних) та релігійно-правових практик богословських традицій.

ПРН 10. Аналізувати першоджерела та наукові праці, визначальні для оформлення богословських традицій.

ПРН 12. Застосовувати усні, письмові і візуальні способи передачі інформації.

ПРН 13. Пояснювати основи, принципи і методи богослов'я та застосовувати їх у практичній діяльності.

ПРН 15. Вміти звершувати та/або співзвершувати богослужіння, таїнства, молитви, обряди (відповідно до конфесійних особливостей), провадити професійну позабогослужбову діяльність.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент має набути таких **компетентностей:**

знати:

специфіку навчальної дисципліни, основні поняття і категорії;

конкретно-зорієнтовані джерела богослов'я;

методологію у вивченні та підходи у освоєнні курсу;

ключові питання з основ християнської віри: уявлення про Божественне Одкровення, загальний нарис Вселенських соборів, зміст та історію формування Символу віри, розуміння про таїнства, Блаженства, Декалог, молитву, структуру Священного Передання і Писання.

уміти:

порівнювати, узагальнювати, працювати з навчально-методичною літературою і критично аналізувати богословські джерела;

використовувати отримані теоретичні знання у контексті висвітлення богословських суджень і практичному житті;

вितлумачити ключові постулати християнської віри із застосуванням вивчених біблійних цитат;

здійснити компаративний аналіз доктринальних засад православ'я з іншими християнськими течіями;

вміло володіти предметною термінологією та богословською лексикою.

розуміти:

природу православного богослов'я;

відмінність Божественних істин від псевдовчень;

необхідність знання віроповчальних істин для кожного християнина;

природний і надприродний шляхи богопізнання;

універсальність і повноту Новозавітного Одкровення;

богонатхненність та істинність Священного Писання;

змістове наповнення Символу віри;

важливість Закону Божого (Декалогу);

значущість молитви;

визначальну роль християнського віровчення у формуванні засадничих духовно-моральних принципів людства.

3. Опис змісту робочої програми навчальної дисципліни

3.1. Загальна інформація

ВСТУП ДО БОГОСЛОВСЬКИХ НАУК												
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин					Вид підсумкового контролю	
			Кредитів	годин	змістових модулів	лекції	Практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота		індивідуальні завдання
Денна	2	3, 4	6,0	180	4	30	–	30	–	120	–	залік, іспит

3.2. Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	усього	лекції	семінарські	індивідуальні	Самостійна робота
Змістовий модуль 1. ВІРА – ГОЛОВНА ЧЕСНОТА ТА НЕОБХІДНІСТЬ ЗАСВОЄННЯ БОЖЕСТВЕННИХ ІСТИН					
Тема 1. Вступ. Богослов'я як наука і навчальна дисципліна	14	2	2		10
Тема 2. Божественне Одкровення	14	2	2		10
Тема 3. Вселенські собори: загальний огляд	14	2	2		10
<i>Разом за змістовим модулем 1</i>	42	6	6		30
Змістовий модуль 2. НІКЕЙСЬКО-ЦАРГОРОДСЬКИЙ СИМВОЛ ВІРИ: ІСТОРИЧНЕ ТЛО ФОРМУВАННЯ ТА БОГОСЛОВСЬКО-ДОГМАТИЧНІ ЗАСАДИ					
Тема 4. Перший член Символу віри	16	3	3		10
Тема 5. Третій член Символу віри	16	3	3		10
Тема 6. П'ятий член Символу віри	16	3	3		10
<i>Разом за змістовим модулем 2</i>	48	9	9		30
Усього годин за два модулі	90	15	15		60
Підсумковий модуль – ЗАЛІК					
Змістовий модуль 1. НІКЕЙСЬКО-ЦАРГОРОДСЬКИЙ СИМВОЛ ВІРИ: ІСТОРИЧНЕ ТЛО ФОРМУВАННЯ ТА БОГОСЛОВСЬКО-ДОГМАТИЧНІ ЗАСАДИ					
Тема 1. Шостий член Символу віри	16	3	3		10
Тема 2. Восьмий член Символу віри	16	3	3		10
Тема 3. Десятий член Символу віри	16	3	3		10
<i>Разом за змістовим модулем 3</i>	48	9	9		30
Змістовий модуль 2. СЕНС ХРИСТІЯНСЬКОГО БУТТЯ – ДУХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ НАДІЇ ТА БОЖЕСТВЕННОЇ ЛЮБОВІ					
Тема 4. Молитва Господня як взірець для наслідування	14	2	2		10
Тема 5. Євангельські блаженства	14	2	2		10
Тема 6. Десять заповідей Божих	14	2	2		10
<i>Разом за змістовим модулем 4</i>	42	6	6		30
Усього годин за два модулі	90	15	15		60
Підсумковий модуль – ІСПИТ					
Усього годин	180	30	30		120

3.3. Зміст лекційних занять

№	Теми практичних занять	Кількість годин
1.	<p>ВСТУП. БОГОСЛОВ'Я ЯК НАУКА І НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА</p> <p>Поняття про богослов'я: етимологічні підходи. Православний катехизис та основні форми вживаності терміну «Катехизис» у християнській традиції. Мета, завдання, предмет дисципліни та її методологічне підґрунтя. Історичні тенденції формування катехизичної літератури. Структура курсу «Вступ до богословських наук».</p>	2
2.	<p>БОЖЕСТВЕННЕ ОДКРОВЕННЯ</p> <p>Одкровення: поняття, призначення і способи сповіщення. Природний і надприродний шляхи богопізнання. Провісники Божественного Одкровення. Розпізнавальні ознаки Одкровення. Способи поширення і збереження Одкровення. Священне Передання: багато-віковий досвід життя Церкви. Священне Писання: значущість та богонатхненність. Універсальність і повнота Новозавітного Одкровення та його завершення в Ісусі Христі.</p>	2
3.	<p>ВСЕЛЕНСЬКІ СОБОРИ: ЗАГАЛЬНИЙ ОГЛЯД</p> <p>Поняття про Собор та його основні функції. Передумови скликання історично значущих християнських соборів: богословські принципи і характеристика прийнятих положень. I Вселенський собор (Нікейський) 325 р. II Вселенський собор (Константинопольський) 381 р. III Вселенський собор (Ефеський) 431 р. IV Вселенський собор (Халкидонський) 451 р. V Вселенський собор (Константинопольський) 553 р. VI Вселенський собор (Константинопольський) 680 р. VII Вселенський собор (Нікейський) 787 р.</p>	2
4.	<p>ПЕРШИЙ ЧЛЕН СИМВОЛУ ВІРИ</p> <p>Віра в Бога та її сповідування. Поняття про сутність природи та властивостей Божих. Вчення про Троїчність Бога. Бог як Творець. Створення невидимого (духовного) світу: поняття про природу і властивості ангелів. Створення видимого (матеріального) світу і людини. Образ і подoba Божа в людині та її призначення. Вчення про Помисел Божий.</p>	3
5.	<p>ТРЕТІЙ ЧЛЕН СИМВОЛУ ВІРИ</p> <p>Вчення про Боговтілення. Ісус Христос як істинний Месія і Спаситель світу. Надприродне народження Христа. Природа і властивості Сина Божого. Поняття про гріх та гріхопадіння прабатьків. Православне вчення про Богоматір.</p>	3
6.	<p>П'ЯТИЙ ЧЛЕН СИМВОЛУ ВІРИ</p> <p>Сходження Ісуса Христа до пекла. Воскресіння Христове та його значущість у справі спасіння людства.</p>	3
7.	<p>ШОСТИЙ ЧЛЕН СИМВОЛУ ВІРИ</p> <p>Вознесіння Спасителя на небеса.</p>	3
8.	<p>ВОСЬМИЙ ЧЛЕН СИМВОЛУ ВІРИ</p> <p>Зішестя Святого Духа і його дії у справі спасіння людства. Божественні властивості Святого Духа як третьої іпостасі Пресвятої Тройці. Благодатні дари Бога Духа Святого та його значущість в богопосвяченому житті людини.</p>	3
9.	<p>ДЕСЯТИЙ ЧЛЕН СИМВОЛУ ВІРИ</p> <p>Таїнства Святої Церкви та їх богоустановленість. Хрещення.</p>	3

	Миропомазання. Сповідь (покаяння). Причастя. Священство. Шлюб. Єлеосвячення (маслособорування). Видима і невидима сторони таїнств.	
10.	МОЛИТВА ГОСПОДНЯ ЯК ВЗІРЕЦЬ ДЛЯ НАСЛІДУВАННЯ Молитва «Отче наш»: богословське осмислення та містагогія. Структурні елементи молитви Господньої та поділ за змістом. Призивання: «Отче наш, що єси на небесах». Перше прохання: «Нехай святиться ім'я Твоє». Друге прохання: «Нехай прийде Царство Твоє». Третє прохання: «Нехай буде воля Твоя як на небі, так і на небесах». Четверте прохання: «Хліб наш насущний най нам сьогодні». П'яте прохання: «І прости нам провини наші, як і ми прощаємо винуватцям нашим». Шосте прохання: «І не введи нас у спокусу». Сьоме прохання: «Але визволи нас від лукавого». Славословлення: «Бо Твоє є Царство і сила, і слава на віки. Амінь!»	2
11.	ЄВАНГЕЛЬСЬКІ БЛАЖЕНСТВА Заповіді блаженства: ідейний та духовно-моральний виміри. Головні принципи та умови щодо виконання блаженств. Структура та поділ за змістом заповідей. Перша: «Блаженні убогі духом, бо їх є Царство Небесне». Друга: «Блаженні ті, що плачуть, бо вони втішаться». Третя: «Блаженні лагідні, бо вони успадкують землю». Четверта: «Блаженні голодні й спрагнені правди, бо вони наситяться». П'ята: «Блаженні милостиві, бо вони помилювані будуть». Шоста: «Блаженні чисті серцем, бо вони Бога побачать». Сьома: «Блаженні миротворці, бо вони синами Божими назвуться». Восьма: «Блаженні гнані за правду, бо їх є Царство Небесне». Дев'ята: «Блаженні ви, коли ганьбитимуть вас і гнатимуть та ширитимуть про вас усяку лиху славу неправдиво – Мене ради. Радуйтеся і веселіться, бо велика нагорода вам на Небесах».	2
12.	ДЕСЯТЬ ЗАПОВІДЕЙ БОЖИХ Декалог: духовно-моральний та етичний потенціали. Гріхи проти заповідей і протилежні до них чесноти. Структура та поділ за змістом – «Любов до Бога». Перша заповідь: «Я є Господь Бог твій, нехай не буде в тебе інших богів, крім Мене». Друга заповідь: «Не роби собі ідола і нічого подібного до нього, не поклоняйся і не служи йому». Третя заповідь: «Не згадуй імені Господа Бога твого даремно». Четверта заповідь: «Шість днів працюй і роби всі діла твої, а день сьомий – Господу Богу твоєму».	2

3.4. Тематика семінарських занять

№ з/п	Назва завдань	Кількість годин
1.	ВІРА ЯК ОСНОВА ПІЗНАННЯ І УТВЕРДЖЕННЯ ХРИСТІЯНСЬКОЇ МОРАЛІ Поняття про релігійну віру та її значущість у сприйнятті Божественних істин. Значимість розуму та віри в духовному житті людини. Віроповчальні істини та необхідність їх осмислення. Поняття про догмат та ересь.	2
2.	БІБЛІЙНИЙ КАНОН Формування Старозавітного і Ново-завітного канонів: історичний огляд. Кількість священних книг та їх поділ за змістом. Неканонічні книги Старого Завіту. Правила читання Священного Писання.	2
3.	ЄРУСАЛИМСЬКИЙ СОБОР (49-50 РР.) ТА ВІДНАЙДЕННЯ	2

	КОМПРОМІСУ МІЖ ІУДЕЙСЬКИМ І ЯЗИЧНИЦЬКИМ ХРИСТІЯНСТВОМ	
4.	ІСУС ХРИСТОС – ДРУГА ІПОСТАСЬ ПРЕСВЯТОЇ ТРОЙЦІ (другий член Символу віри)	3
5.	ХРЕСНІ СТРАЖДАННЯ І СМЕРТЬ СПАСИТЕЛЯ (четвертий член Символу віри)	3
6.	ДРУГЕ ГОСПОДНЄ ПРИШЕСТЯ (сьомий член Символу віри) Пророцтва та ключові ознаки другого приходу Спасителя. Про «Страшний суд» і «суд Божий». Царство Боже: осмислення сенсу його буття.	3
7.	ЦЕРКВА ТА ЇЇ БОЖЕСТВЕННЕ УСТАНОВЛЕННЯ (ПРАВОСЛАВНА ЕКЛЕЗИОЛОГІЯ) (дев'ятий член Символу віри) Церква Христова як небесно-земний організм: зальний огляд. Властивості та ознаки Христової Церкви. Єдність. Святість. Соборність. Найменування Церкви Апостольською. Склад земної Церкви: богоустановленість ієрархії.	3
8.	ВОСКРЕСІННЯ МЕРТВИХ ТА ВІЧНІСТЬ ЖИТТЯ (одинадцятий та дванадцятий члени Символу віри) «Пробудження» мертвих та змінні властивості тіл до й після загального воскресіння. Стан перебування душ померлих до Страшного суду Божого. Важливість молитов і благодійності, здійснювані живими за померлих. Вчення про блаженство праведників та муки беззаконників у вічності.	3
9.	МОЛИТВА: МОРАЛЬНО-ДУХОВНЕ ПІДГРУНТЯ ТА СОТЕРІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ Поняття про молитву: класифікація і способи спілкування з Богом. Моральні підвалини молитви та її значущість у житті віруючої людини.	3
10.	БЛАЖЕНСТВА ЯК ОСНОВА МОРАЛЬНОГО ЗРОСТАННЯ ХРИСТІЯНИНА: ДУХОВНА ЕКЗЕГЕЗА СВЯТООТЦІВСЬКОЇ СПАДЩИНІ	2
11.	ЗАКОН БОЖИЙ – ЛЮБОВ ДО БЛИЖНЬОГО Внутрішній Закон Божий як свідчення совісті. Структура та поділ за змістом «другої скрижалі». П'ята заповідь: «Шануй батька твого і матір твою – і добре тобі буде, і довго житимеш на землі». Шоста заповідь: «Не вбивай». Сьома заповідь: «Не перелюбствуй». Восьма заповідь: «Не кради». Дев'ята заповідь: «Не свідчи неправдиво проти ближнього твого». Десята заповідь: «Не жадай нічого того, що належить ближньому твоєму».	2

3.5. Самостійна робота студента

№ з/п	Назва завдань	Кількість годин
1.	Основні принципи, методи і функції дисципліни	7
2.	Моральні умови богопізнання	7
3.	Містичний і раціональний аспекти богопізнання	8
4.	Новозавітні апокрифи: загальна характеристика та причини виникнення	8
5.	Апостольський Символ віри: історично-богословський аналіз	8

6.	Афанасіївський Символ віри: історично-богословський аналіз	7
7.	Старозавітні свідчення про Бога в Трьох іпостасях	8
8.	Свідчення книг Нового Завіту про Бога в Трьох іпостасях	7
9.	Наслідки гріхопадіння й Завіт Спасителя	8
10.	Потрійне служіння Ісуса Христа: пророче, священниче, царське	7
11.	Вчення Православної Церкви про пекло та загробне «життя» грішників	7
12.	Зневага (хула) щодо Святого Духа: екзегетичний аналіз і святоотцівська інтерпретація	8
13.	Трискладовість людини (дух, душа, тіло) у системі православного вчення	8
14.	Біблійне підґрунтя молитви за по-мерлих та в контексті святоотців-ського передання	7
15.	Православне розуміння духовності й стану блаженства	7
16.	Поклоніння Богу та ідолопоклонство: компаративний аналіз	8

3.6. Індивідуальні завдання та ІНДЗ

№ з/п	Назва завдань
1.	Підготувати інформаційну таблицю з історії формування катехизичної літератури православної, католицької та протестантської християнських напрямів за такими параметрами <i>(компаративний аналіз і доповідь)</i> .
2.	Символізм і православ'я <i>(есе, до 4 сторінок)</i> .
3.	Підготувати інформаційну таблицю «Вселенські собори» за такими параметрами: <i>причина скликання, місто та рік проведення, імператор, за правління якого відбувся собор, основні прийняті положення, наслідки</i> .
4.	Воля Бога та особистий вибір людини <i>(есе, до 4 сторінок)</i> .
5.	Інтерпретація свободи і долі в християнському зрізі <i>(есе, до 4 сторінок)</i> .
6.	Життя і служіння Пресвятої Богородиці <i>(аналітична доповідь, до 10 хв.)</i> .
7.	Ісус Христос: безгрішність і перемога у спокусах <i>(дискусія)</i> .
8.	Апокаліпсис: релігійний та світський погляди <i>(есе, до 4 сторінок)</i> .
9.	Роль Церкви у вихованні й розвитку особистості <i>(есе, до 4 сторінок)</i> .
10.	Місце та роль церкви у сучасному суспільному житті <i>(дискурс)</i> .
11.	Повторність і неповторність таїнств: канонічно-богословський дискурс <i>(дебати)</i> .
12.	Життя після «життя» <i>(есе, до 4 сторінок)</i> .
13.	Підготувати інформаційну таблицю «Таїнства Православної Церкви» за такими параметрами: <i>назва і уста-новленість таїнства, структурні елементи, способи здійснення, ким можуть бути здійснювані, формула та речовина для здійснення таїнств</i> .
14.	Духовний подвиг християнина <i>(есе, до 4 сторінок)</i> .
15.	Ісихазм – «Ісусова молитва»: сутнісне значення та ідейні засади <i>(теоретична письмова робота, до 10 сторінок)</i> .
16.	Блаженства – таємниця щастя <i>(есе, до 4 сторінок)</i> .
17.	Криза духовності у вимірах православ'я: проблемність та способи вирішення <i>(теоретична доповідь, до 8 хв., дискусія)</i> .
18.	Золоте правило моралі: «Все, чого бажаєте, щоб вам робили люди, так і ви робіть їм, – бо в цьому є Закон і Пророки» <i>(теоретична доповідь до 5 хв.)</i> .
19.	Сакральність імені Бога: етимологічні підходи <i>(есе, до 4 сторінок)</i> .

4. Освітні технології, методи навчання і викладання навчальної дисципліни

Методи навчання

У роботі використовуємо:

МН1 – словесні методи (лекція, дискусія, бесіда, консультація тощо).

МН2 – практичні методи (практичні роботи).

МН3 – наочні методи (презентації результатів виконаних завдань, ілюстрації, відеоматеріали, тощо).

МН5 – робота з інформаційними ресурсами: з навчально-методичною, науковою, нормативною літературою та інтернет-ресурсами.

МН6 – комп'ютерні засоби навчання (онлайн курси – ресурси, web конференції, вебіари тощо).

МН7 – самостійна робота над індивідуальним завданням або за програмою навчальної дисципліни.

Залежно від типу пізнавальної діяльності застосовуємо методи: інформаційно-рецептивний (розвиток уваги), репродуктивний (закріплення знань, формування умінь та навичок, розвиток пам'яті, мовлення), проблемний (розвиваємо логічне мислення, формуємо інтерес до навчальної роботи), евристичний (формуємо вміння самостійно здобувати знання, сприяємо розвитку логічного мислення, виховуємо інтерес до науково-пошукової діяльності), дослідний (розвиток здібності до творчої діяльності).

5. Система контролю та оцінювання

5.1. Види та форми контролю.

Формами поточного контролю є усна чи письмова (тестування, есе, реферат, творча робота) відповідь студента та ін.

Студенти повинні упродовж навчального року самостійно опанувати теоретичний матеріал курсу та набрати необхідну кількість балів, виконуючи передбачені програмою завдання: виконати самостійні роботи, вивчити напам'ять біблійні цитати, виконувати тести з теоретичних тем курсу тощо.

Формами підсумкового контролю є залік (3 семестр), екзамен (4 семестр).

5.2. Засоби оцінювання.

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути:

МО1 – контрольні роботи (тематичні).

МО2 – тестові завдання, опитування, індивідуальні завдання.

МО4 – аналітичні звіти, реферати, тези доповідей, статті.

МО5 – презентації результатів виконання завдань.

МО11 – інші види індивідуальних та групових завдань.

5.3. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни.

Критерієм підсумкового оцінювання є досягнення здобувачем мінімальних порогових рівнів оцінок (балів) за кожним передбаченим результатом навчання.

Кількість балів, яку здобувач вищої освіти може отримати під час навчальних занять за кожну тему (опитування, тестування, розв'язання поставлених проблем, виконання індивідуальних завдань), виконання завдань для самостійної роботи є різною (дивись таблицю та Moodle). Загальна (максимальна) кількість балів, яку здобувач може отримати у процесі вивчення дисципліни упродовж семестру, становить 100 балів, з яких 60 балів здобувач набирає на поточних видах контролю і 40 балів – у процесі підсумкового виду контролю (заліку).

У випадку отримання менше 50 балів за результатами поточного та підсумкового контролю, здобувач вищої освіти обов'язково здійснює перескладання для ліквідації академічної

5.8. Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим самостійним повторним опрацюванням освітнього компонента до перескладання

5.9. При виставленні загальної оцінки враховуються такі критерії:

«А» ставиться у разі, якщо здобувач:	<p>постійно готувався до занять згідно з програмою дисципліни; глибоко та всебічно розкривав зміст питань, використовуючи додаткову літературу;</p> <p>показав уміння формулювати висновки, узагальнювати та аналізувати навчальний матеріал;</p> <p>продемонстрував уміння формулювати власну точку зору та аргументовано доводити її;</p> <p>переконливо та логічно викладав матеріал, проявляв творчий підхід до виконання індивідуального науково-дослідницького завдання;</p> <p>належним чином виконував завдання для самостійної роботи;</p> <p>допускав при усних відповідях та тестуванні окремі незначні неточності;</p> <p>добре виконав завдання модульного контролю.</p>
«В» ставиться у разі, якщо здобувач:	<p>розкривав згідно з програмою дисципліни зміст питань, використовуючи додаткову літературу;</p> <p>робив узагальнення та висновки з окремих питань;</p> <p>виконував завдання для самостійної роботи;</p> <p>при усних відповідях не завжди повно й аргументовано викладав матеріал, а при тестуванні мали місце окремі неточності;</p> <p>не проявив творчий підхід до виконання індивідуального науково-дослідницького завдання;</p> <p>добре виконав завдання модульного контролю.</p>
«С» ставиться у разі, якщо здобувач:	<p>розкривав згідно з програмою дисципліни зміст питань, але недостатньо й не завжди використовував додаткову літературу;</p> <p>формулював висновки з окремих питань практичних занять;</p> <p>не проявляв належної активності на практичних і семінарських заняттях;</p> <p>брав участь у виконанні індивідуального науково-дослідницького завдання, але продемонстрував недостатній рівень наукової культури;</p> <p>виконав завдання модульного контролю, але допускав окремі неточності при усних відповідях, тестуванні.</p>

<p>«D»</p> <p>ставиться у разі, якщо здобувач:</p>	<p>відповідав на окремі питання, які обговорювалися; формулював висновки з окремих питань; при підготовці до практичних занять майже або й зовсім не використовував додаткову літературу; не проявляв активності на практичних заняттях; частково виконав завдання для самостійної роботи; не виконав належним чином індивідуальне науково-дослідницьке завдання; при виконанні завдань модульного контролю допустив багато неточностей або декілька грубих помилок.</p>
<p>«E»</p> <p>ставиться у разі, якщо здобувач:</p>	<p>відповідав на окремі питання, які обговорювалися; допускав численні неточності при усних відповідях, демонструючи лише репродуктивний рівень засвоєння навчального матеріалу без його осмислення, не вмів сформулювати свою позицію, проаналізувати або порівняти різні точки зору на проблему; недостатньо використовував основну літературу й майже бо зовсім не використовував додаткову; не проявляв активності на практичних заняттях, старанності при виконанні завдань для самостійної роботи; виконав окремі завдання для самостійної роботи; не виконав належним чином індивідуальне науково-дослідницьке завдання; погано виконав завдання модульного контролю, з численними помилками та неточностями.</p>
<p>«Fх»</p> <p>ставиться у разі, якщо здобувач:</p>	<p>поверхнево розкривав зміст питань, які розглядалися; допускав суттєві помилки при усних та письмових відповідях; поверхнево ознайомився з рекомендованою літературою; частково виконав завдання для самостійної роботи; не проявляв активності на практичних заняттях; допускав принципові помилки під час виконання завдань; не виконав завдання модульного контролю.</p>

6. Завдання для підсумкового контролю знань

6.1. Блок теоретичних питань

1. Визначте поняття про євангельський одкровенний моральний закон та поясніть у чому полягає його сутність.
2. Висвітліть загальне поняття про молитву як спосіб спілкування християнина з Богом.
3. Висвітліть основні риси старозавітного одкровенного морального закону.
4. Витлумачте основні віроповчальні положення Православної Церкви про Воскресіння Ісуса Христа та майбутнє всезагальне воскресіння із мертвих.
5. Витлумачте основні положення християнського віровчення про віру. Поясніть як співвідносяться віра та знання.
6. Вкажіть на необхідні умови для того, щоб молитва була вислухана Господом.
7. Вкажіть на основні види молитви, її необхідність та побожні рухи під час неї.
8. Дайте богословське визначення поняттю „Церква”. Розкрийте сутність християнського віровчення про Церкву як посередницю у справі спасіння людського роду.
9. До чого зобов’язує християн 1-ша заповідь Декалогу „Я є Господь Бог твій, нехай не буде у тебе інших богів, крім Мене” (Вих. 20, 2-3).
10. З’ясуйте для чого були дані Господом Заповіді блаженства, а також вкажіть на особливості Христового вчення про ці Заповіді та їх внутрішній зв’язок.

11. З'ясуйте етимологію терміну „катехизис”. Визначте роль катехизису у системі християнського віровчення та церковно-літургічній практиці.
12. З'ясуйте особливості православного віровчення про другу Іпостась Пресвятої Тройці – Ісуса Христа.
13. З'ясуйте особливості православного віровчення про третю Особу Пресвятої Тройці – Духа Святого?
14. З'ясуйте, в чому полягає відмінність між старозавітнім і новозавітнім моральним законом.
15. З'ясуйте, коли і як був даний зовнішній Закон Божий (Декалог) та поясніть у чому полягає специфіка православного вчення про його розділення на дві скрижалі.
16. З'ясуйте, у чому полягає особливість православного віровчення про Друге пришестя Сина Божого і „кінець світу”?
17. З'ясуйте, у чому полягає особливість православного віровчення про воскресіння мертвих і загробне життя („життя майбутнього віку”)?
18. З'ясуйте, у чому полягає особливість православного віровчення про Ангельський світ.
19. З'ясуйте, що Вам відомо про зовнішнє Богошанування та вкажіть на його види.
20. З'ясуйте, що таке Божественне Об'явлення. Назвіть та охарактеризуйте відомі Вам способи його передання.
21. З'ясуйте, що таке гріх? У чому полягає особливість православного віровчення про „первородний гріх”?
22. З'ясуйте, що таке духовна убогість, духовний голод, спрага і чим є Заповіді блаженства у житті кожного християнина.
23. Назвіть основні гріхи, що їх заперечує 7-ма заповідь Закону Божого (Декалогу): „Не чини перелюбу!” (Вих. 20, 14).
24. Назвіть основні гріхи, які заперечує 3-тя заповідь Закону Божого (Декалогу): „Не призывай Імені Господа Бога твого надаремно” (Вих. 20, 7).
25. Назвіть та витлумачте основний зміст Старозавітній пророцтв про прихід у світ Сина Божого.
26. Охарактеризуйте Біблію як священну книгу християн. Поясніть, як поділяється Святе Письмо за змістом?
27. Охарактеризуйте Вселенський собор як найвищий управлінський орган християнської Церкви. Що Вам відомо з історії діянь Вселенських Соборів?
28. Охарактеризуйте основні християнські чесноти: Віру, Надію, Любов. Вкажіть на особливість їхнього взаємозв'язку.
29. Охарактеризуйте Причастя (Євхаристію) як таїнство. Розкажіть, що вам відомо з історії встановлення цього таїнства.
30. Охарактеризуйте сутність православного віровчення про блаженство. Перелічіть та проаналізуйте основні ідеї Заповідей блаженства.
31. Охарактеризуйте сутність православного вчення про божественне призначення людини.
32. Охарактеризуйте таїнство Вінчання та розкажіть, що вам відомо з історії встановлення цього таїнства.
33. Охарактеризуйте таїнство Єлепомазання та розкажіть, що вам відомо з історії встановлення цього таїнства.
34. Охарактеризуйте таїнство Миропомазання та розкажіть, що вам відомо з історії встановлення цього таїнства.
35. Охарактеризуйте Таїнство Священства. Проаналізуйте ієрархічні особливості устрою (ступені священства) Православної Церкви.
36. Охарактеризуйте таїнство Сповіді та розкажіть, що вам відомо з історії встановлення цього таїнства.
37. Охарактеризуйте таїнство Хрещення. Вкажіть на специфіку звершення цього таїнства у Православній Церкві?

38. Перелічіть основні гріхи, що забороняються дев'ятою заповіддю Закону Божого (Декалогу): „Не свідчи неправдиво проти ближнього твого!” (Вих. 20, 16).
39. Перелічіть основні гріхи, які забороняє десята заповідь Закону Божого: „Не жадай дому ближнього свого, не жадай жони ближнього свого, ані раба його, ані невільниці його, ані вола його, ані осла його, ані всього, що є у ближнього твого” (Вих. 20, 17).
40. Перелічіть та охарактеризуйте відомі Вам властивості Єства Бога як Духа.
41. Перелічіть, які обов'язки на християнина накладає виконання шостої заповіді Закону Божого (Декалогу): „Не вбивай!” (Вих. 20, 13).
42. Перелічіть, які обов'язки накладає на християнина виконання п'ятої заповіді Закону Божого (Декалогу): „Шануй батька твого і матір твою, і добре тобі буде, і довго житимеш на землі” (Вих. 20, 2).
43. Поясніть ідейно-богословське (релігійне) змістовне наповнення слів „Вірую в єдиного Бога...”.
44. Поясніть у чому полягає особливість богословського вчення про Бога як Творця, Вседержителя і Промислителя світу?
45. Поясніть, що означають слова сьомого члена Символу Віри: „І вдруге прийде зі славою судити живих і мертвих і Царству Його не буде кінця”?
46. Поясніть, які гріхи заперечує друга заповідь Закону Божого (Декалогу): „Не роби собі кумира і всякої подоби з того, що на небі вгорі, або на землі внизу, і що у воді під землею: не поклоняйся їм і не служи їм” (Вих. 20, 4-5). Як співвідносяться табу на ідолопоклонство та іконошанування?
47. Пригадайте, що таке Святе Передання та з'ясуйте його роль і місце в християнській Церкві?
48. Проаналізуйте Господню молитву „Отче наш” як ідеал християнського спілкування з Творцем, а також вкажіть на зразки молитви.
49. Проаналізуйте земне служіння Ісуса Христа та вкажіть у чому сенс Його спасительної місії?
50. Проаналізуйте процес творення світу та з'ясуйте, у чому полягає особливість православного вчення про людину як „вінця” Божого творіння?
51. Розкрийте зміст православного віровчення про Втілення Сина Божого та з'ясуйте мету Його приходу на землю.
52. Розкрийте зміст православного віровчення про третю заповідь Божу: „Не згадуй імені Господа Бога твого даремно”.
53. Розкрийте зміст православного віровчення про четверту заповідь Божу: „Пам'ятай день святий, що святити його”. Чому Православна Церква навчає святкувати день святий недільний, а не суботній?
54. Розкрийте основний зміст християнського віровчення про „страшний” Суд і Царство Христове.
55. Розкрийте сутність богословського вчення (православного та католицького) про єдність та троїчність Бога. Перелічіть іпостасні (особисті) властивості Осіб Пресвятої Тройці – Бога Отця, Бога Сина, Бога Духа Святого.
56. Розкрийте сутність поняття „Закон Божий”. Що варто розуміти під „внутрішнім” і „зовнішнім” законами Божими?
57. Розкрийте суть і значення Мойсеєвого законодавства, а також вкажіть на вихід із скорботного становища людини, яка знаходиться під дією старозавітного закону.
58. Що означають слова дев'ятого члена Символу Віри: Вірую „В Єдину, Святу, Соборну і Апостольську Церкву”?
59. Що таке Символ Віри? Охарактеризуйте структуру християнського Символу Віри та поясніть його основні віроповчальні засади.
60. Які обов'язки на християнина накладає виконання восьмої заповіді Закону Божого (Декалогу): „Не кради!” (Вих. 20, 13).

6.2. Катехизична частина (напам'ять)

1. Десять Заповідей Божих.
2. Дві головні Божі Заповіді.
3. Заповіді блаженства.
4. Церковні заповіді.
5. Сім святих Таїнств, установлених Ісусом Христом.
6. Чесноти християнські.
7. Сім діл тілесного милосердя.
8. Сім діл духовного милосердя.
9. Головні гріхи і протилежні їм чесноти.
10. Гріхи проти Святого Духа.
11. Умови доброї сповіді.
12. Останнє, що не мине кожна людину.

6.3. Книги Старого і Нового Завітів (напам'ять).

6.4. Диктант термінів (понятійно-категоріальний апарат дисципліни).

6.5. На кожне теоретичне питання по 2-3 цитати.

7. Рекомендована література

7.1. Основна:

1. Біблія : книги Священного Писання Старого та Нового Заві-ту в українському перекладі з паралельними місцями та до-датками / [пер. Патріарха Філарета (Денисенка)]. – К. : Вида-ничий відділ Київської Патріархії Української Православної Церкви Київського Патріархату, 2007. – 1415 с.
2. Вепрук В., прот. Догматичне богослів'я : Підручник / прот. В. Вепрук. – Чернівці : Рута, 2002. – 543 с.
3. Калліст (Уер), митр. Православна Церква / Калліст Уер. – Пер. з анг. – К. : Дух і літера, 2009. – 384 с.
4. Михаїл (Хороший), митр. Поширений катехизис Православної Церкви Христової / митр. Михаїл (Хороший). – К. : Вид. «Воскресіння», 1992. – 176 с.
5. Православний катехизис. Основи християнського віровчення. – К. : Видавничий відділ Української Православної Церкви, 2012. – 334 с.
6. Преп. Іоан Дамаскін. Точний виклад Православної віри / пер. На укр.. мову аспірантів Київської православної богословської академії; під ред. Святійшого Патріарха Київського і всієї Руси-України Філарета; [автор вступ. ст. прот. Микола Щербань]. – К.: Видання Київської Патріархії Української Православної Церкви Київського Патріархату, 2010. – 294 с.
7. Слобідський Серафим, прот. Закон Божий : Підручник для сім'ї та школи / прот. Серафим Слобідський [пер. Патріарха Філарета (Денисенка)]. – К.: Видання Київської Патріархії Української Православної Церкви Київського Патріархату, 2005. – 655 с.

7.2. Додаткова:

1. Григорій Ниський, свт. Творіння / святитель Григорій Ниський ; під. ред. Святійшого Патріарха Київського і всієї Руси-України Філарета ; [пер. Київської православної богословської академії УПЦ Київського Патріархату]. – К. : Видавничий відділ УПЦ Київського Патріархату, 2011. – Т. 3. – 618 с.
2. Канонічне право : навч. посібник / укл. свящ. М. Лагодич. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т,

2010. – 400 с.

3. Книга правил святих апостолів, Вселенських Соборів, і святих отців. – К. : Видання Київської Патріархії Української Православної Церкви Київського Патріархату, 2008. – 368 с.
4. Марусяк М., прот. Червероевангеліє / прот. М. Марусяк. – Вид. 2-ге, переробл. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2013. – 428 с.
5. Повне зібрання творінь святителя Іоана Золотоустого ; під ред. Святійшого Патріарха Київського і всієї Руси-України Філарета ; [пер. прот. Михайла Марусяка]. – К. : Видання Київської Патріархії Української Православної Церкви Київського Патріархату, 2009. – Том 1. Книга 1. – 512 с.
6. Федорів Ю. Пояснення Церковних Богослужінь і Святих Тайн / о.-д. Юрій Федорів. – Львів : Свічадо, 2004. – 160 с.